

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2024, sp. zn. 23 Cdo 2848/2022, ECLI:CZ:NS:2024:23.CDO.2848.2022.1

Číslo: 9/2025

Právní věta:

Návrhem na zrušení rozhodčího nálezů podle § 31 písm. e) zákona o rozhodčím řízení lze napadnout rozhodčí nález též jen ve výroku o náhradě nákladů řízení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 17.04.2024

Spisová značka: 23 Cdo 2848/2022

Číslo rozhodnutí: 9

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náklady řízení, Rozhodčí řízení

Předpisy: § 23 zákona č. 216/1994 Sb.

§ 31 zákona č. 216/1994 Sb.

§ 32 zákona č. 216/1994 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 1. 2022, sp. zn. 11 Cmo 5/2021, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 22. 10. 2020, č. j. 1 Cm 7/2020-74, rozhodl, že rozhodčí nález vydaný Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR pod sp. zn. Rsp 170/19 ze dne 13. 11. 2019 se ve výroku II. ruší (výrok I.). Současně rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II.).

2. Soud prvního stupně rozhodl o žalobě, kterou se žalobkyně domáhala zrušení výroku II. uvedeného rozhodčího nálezů, kterým bylo rozhodnuto o tom, že žádný z účastníků rozhodčího řízení nemá právo na náhradu nákladů řízení. Rozhodčí soud svým postupem při rozhodování o nákladech řízení odňal žalobkyni možnost věc projednat ve smyslu § 31 písm. e) zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále jen „ZRŘ“). Rozhodčí soud žalobu žalované v

plném rozsahu zamítl výrokem I. rozhodčího nálezu, avšak nepřiznal náhradu nákladů řízení ani jedné ze stran navzdory plnému úspěchu žalobkyně ve věci samé. Žalobkyni přitom nebylo umožněno vyjádřit se k takto zamýšlenému nepřiznání náhrady nákladů, tento výrok byl pro ni nepředvídatelný a narušující základní zásady ovládající (nejen) rozhodčí řízení.

3. Soud prvního stupně se zabýval otázkou, zda není vyloučen soudní přezkum samotného výroku o náhradě nákladů rozhodčího řízení obsaženého v rozhodčím nálezu, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé. Uvedl, že soudní přezkum rozhodnutí vydaných v rozhodčím řízení není omezen jen na případy, v nichž je (resp. má být) rozhodováno formou rozhodčího nálezu, ale je připuštěn i u některých usnesení, a že soudní přezkum není omezen na určité typy rozhodčích nálezů anebo na určité typy výroků. Je nutné vycházet ze zásady univerzality, tj. že návrh na zrušení rozhodčího nálezu je v zásadě přípustný proti každému rozhodčímu nálezu a v určitých případech i proti jinému typu rozhodnutí. Pokud tedy jde o návrh na zrušení rozhodčího nálezu pouze v části týkající se náhrady nákladů řízení, aniž žalobkyně současně brojí proti výroku o věci samé, z žádného ustanovení zákona o rozhodčím řízení ani občanského soudního řádu nevyplývá, že by podání a následné projednání takového návrhu podle § 31 ZRŘ mělo být vyloučeno. Soud prvního stupně tak uzavřel, že rozhodčí nález či jiné rozhodnutí rozhodčího soudu, jehož obsahem je výrok o náhradě nákladů řízení, je přezkoumatelný soudem dle ustanovení § 31 ZRŘ.

4. Poté se soud prvního stupně zabýval otázkou, zda byl naplněn důvod dle § 31 písm. e) ZRŘ, konkrétně zda byla žalobkyni poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat, pokud jde o rozhodování o nákladech řízení. Z rozhodčího spisu, konkrétně ze zápisů z ústních jednání, soud zjistil, že v těchto zápisech není žádný záznam o tom, že by rozhodčí soud upozornil žalobkyni na skutečnost, že jí zamýšlí nepřiznat náhradu nákladů řízení i přesto, že byla ve sporu plně úspěšná. Z rozhodčího nálezu vyplývá, že výrokem I. byla žaloba žalované (v rozhodčím řízení v postavení žalobkyně) zamítnuta, zatímco výrokem II. rozhodčí soud rozhodl o tom, že úspěšné žalobkyni (v rozhodčím řízení žalované) nepřiznává náhradu nákladů. Uvedené rozhodčí soud odůvodnil odkazem na § 55 odst. 6 Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen „Řád“) s tím, že žalobkyně se mohla vyhnout nákladům řízení, pokud by vůči žalované uplatnila rozumnější postoj, vyjednala přiměřený kompromis a přijala alespoň částečně tvrzené závazky.

5. Soud prvního stupně poukázal na to, že obdobné ustanovení jako § 55 odst. 6 Řádu obsahuje § 150 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), přičemž dle § 30 ZRŘ platí, že nestanoví-li zákon o rozhodčím řízení nebo statuty či řády stálých rozhodčích soudů jinak, užijí se na řízení před rozhodci přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu. Soud prvního stupně konstatoval, že chtěl-li rozhodčí soud postupovat podle § 55 odst. 6 Řádu, měl žalobkyni umožnit, aby se k takto zamýšlenému postupu vyjádřila. Rozhodčí soud by dostal svým povinností, jakož i požadavku na předvídatelnost rozhodnutí, kdyby žalobkyni poskytl poučení dle § 118a o. s. ř. Tímto způsobem však nepostupoval. Rozhodčí soud přistoupil pro žalobkyni zcela překvapivě k nepřiznání náhrady nákladů řízení, na které by žalobkyně měla jinak právo. Odůvodnění rozhodčího soudu, pokud jde o nepřiznání náhrady nákladů řízení, nelze považovat za dostačující. Soud prvního stupně tak uzavřel, že žalobkyni nebyla dána plná příležitost k uplatnění jejích práv, tj. nebyla jí poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat, pokud jde o nepředvídatelné rozhodnutí rozhodčího soudu o nákladech řízení. Z uvedeného důvodu soud prvního stupně rozhodčí nález ve výroku II. zrušil.

6. K odvolání žalované odvolací soud rozsudkem v záhlaví uvedeným rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. změnil tak, že se žaloba na zrušení výroku II. předmětného rozhodčího nálezu zamítá (první výrok), a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně a soudem odvolacím (druhý a třetí výrok).

7. Odvolací soud ve vztahu k stěžejní otázce, zda se lze u soudu (úspěšně) domáhat zrušení

rozhodčího nálezu pouze v části, již bylo rozhodnuto o náhradě nákladů rozhodčího řízení, nikoliv tedy o věci samé, zaujal názor, že žalobou na zrušení rozhodčího nálezu se lze (úspěšně) domáhat pouze zrušení rozhodčího nálezu jako celku, respektive v těch jeho částech (výrocích), jimiž bylo ve věci samé rozhodnuto o některých nárocích uplatněných v žalobě na vydání rozhodčího nálezu, nikoliv jen výroku o nákladech řízení, neboť smyslem úpravy § 31 ZRŘ je na základě důvodů, jež jsou v tomto ustanovení taxativně uvedeny, „napravit“ rozhodnutí rozhodčího soudu o věci samé. Poukázal rovněž na to, že zákon o rozhodčím řízení stanoví přesný postup, jak je třeba po případném zrušení rozhodčího nálezu dále postupovat, a mj. konstatoval, že v případě zrušení rozhodčího nálezu ve výroku o nákladech rozhodčího řízení podle § 31 písm. a) nebo b) ZRŘ by nemohlo být pokračováno v jednání ve věci samé. Uvedl, že nemožnost brojit pouze proti výroku o nákladech řízení není v českém právním řádu zcela ojedinělá a že případná skutečnost, že výrok II. rozhodčího nálezu mohl být z pohledu žalobkyně překvapivý, nezakládá možnost domáhat se (úspěšně) zrušení pouze tohoto výroku. Odvolací soud proto rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že se žaloba zamítá.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu, výslovně v rozsahu výroku prvního až třetího, podala žalobkyně (dále též „dovolatelka“) dovolání s tím, že je považuje za přípustné dle ustanovení § 237 o. s. ř., když napadený rozsudek odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a otázky procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

9. Dovolatelka předkládá, jako dosud v judikatuře neřešené, otázky, zdali může soud dle § 31 ZRŘ na návrh kterékoliv strany zrušit rozhodčí nález, jehož obsahem je výrok o náhradě nákladů řízení, zdali může soud dle § 31 ZRŘ na návrh kterékoliv strany částečně zrušit rozhodčí nález, tj. v rozsahu jeho výroku či některých výroků, a zdali může soud dle § 31 písm. e) ZRŘ na návrh kterékoliv strany částečně zrušit rozhodčí nález v rozsahu výroku o náhradě nákladů řízení.

10. Nesprávné právní posouzení věci dle ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. spatřuje dovolatelka v závěru odvolacího soudu, že žalobou na zrušení rozhodčího nálezu se lze (úspěšně) domáhat pouze zrušení rozhodčího nálezu jako celku, respektive v těch jeho částech (výrocích), jimiž bylo ve věci samé rozhodnuto o některých nárocích uplatněných v žalobě na vydání rozhodčího nálezu, nikoliv jen výroku o nákladech řízení.

11. Dovolatelka namítá, že o náhradě nákladů řízení je rozhodováno rozhodčím nálezem, tj. ve formě předvídané ustanovením § 31 ZRŘ. Soud dle § 31 ZRŘ tak může zrušit rozhodčí nález, jehož obsahem je výrok o náhradě nákladů řízení. Přezkumu lze podrobit a případně zrušit i jen jednotlivý výrok či několik výroků rozhodčího nálezu a soud tedy může zrušit rozhodčí nález pouze částečně. Dle dovolatelky nic nebrání částečnému zrušení rozhodčího nálezu v rozsahu výroku o náhradě nákladů řízení. Výrok o náhradě nákladů řízení je možno považovat za relativně samostatný a oddělitelný od ostatních výroků, přičemž tento výrok může výrazně zasáhnout do majetkové sféry stran rozhodčího řízení. Dodává, že při interpretaci § 31 ZRŘ je nutno upřednostnit materiální hledisko a vyjít z účelu tohoto ustanovení a přípustné je tak požadovat i zrušení usnesení či rozhodnutí jen v části jeho výroků.

12. Dovolatelka spatřuje přípustnost dovolání též v tom, že odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu při řešení otázky, zda zakládá porušení povinnosti poučení rozhodčího soudu (o záměru nepřiznat náhradu nákladů řízení straně, jež má ve věci plný úspěch) důvod pro zrušení rozhodčího nálezu ve smyslu § 31 písm. e) ZRŘ. Odvolací soud se dle dovolatelky touto otázkou dostatečně nezabýval a posoudil ji nesprávně. Dovolatelka namítá, že Nejvyšší soud

dlouhodobě zastává názor, že rozhodčí soud je povinen poučovat strany rozhodčího řízení obdobným způsobem, jako to činí obecný soud při postupu dle § 118a o. s. ř., a uplatňováním poučovací povinnosti dochází k naplňování procesní rovnosti stran řízení ve smyslu kogentního ustanovení § 18 ZRŘ. Dojde-li k porušení takové povinnosti, je uvedené důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. e) ZRŘ.

13. Rozhodnutí odvolacího soudu je dle dovolatelky pro nedostatek důvodů rovněž nepřezkoumatelné.

14. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu změnil, případně aby jej zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

15. K dovolání žalobkyně se žalovaná vyjádřila tak, že závěry v dovolání napadeném rozhodnutí jsou správné a navrhuje, aby dovolání bylo odmítnuto.

III. Přípustnost dovolání

16. Nejvyšší soud (jako soud dovolací dle § 10a o. s. ř.) postupoval v dovolacím řízení a o dovolání žalobkyně rozhodl podle o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II. a XII. zákona č. 286/2021 Sb.). Po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., Nejvyšší soud zkoumal, zda dovolání obsahuje zákonné obligatorní náležitosti dovolání a zda je přípustné.

17. Úvodem Nejvyšší soud podotýká, že i když dovolatelka ohlašuje, že rozhodnutí odvolacího soudu napadá ve všech jeho výrocích, z obsahu dovolání je zřejmé, že zpochybňuje pouze rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu prvního výroku; výroky o nákladech řízení před soudem prvního stupně a soudem odvolacím se dovolací soud proto nezabýval.

18. Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

19. Podle ustanovení § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

20. Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., když v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena dovolatelkou předkládaná právní otázka možnosti zrušení rozhodčího nálezu soudem dle § 31 písm. e) ZRŘ toliko v části výroku o náhradě nákladů rozhodčího řízení.

IV. Důvodnost dovolání

21. Dovolání je důvodné.

Rozhodná právní úprava

22. Dle § 23 ZRŘ rozhodčí řízení končí a) právní mocí rozhodčího nálezu, nebo b) doručením usnesení v těch případech, kdy se nevydává rozhodčí nález; usnesení musí být podepsáno, odůvodněno a doručeno jako rozhodčí nález; je-li žaloba podaná u stálého rozhodčího soudu vzata

zpět ještě před ustavením senátu nebo jmenováním rozhodce, vydává a podepisuje usnesení o zastavení řízení předseda stálého rozhodčího soudu.

23. Dle § 31 ZRŘ soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže a) byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu, b) rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje, c) ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem, d) rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců, e) straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat, f) rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému, g) se zjistí, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení.

24. Dle § 32 ZRŘ návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem musí být podán do tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu té straně, která se zrušení rozhodčího nálezu domáhá, nestanoví-li tento zákon jinak (odst. 1). Podání návrhu podle odstavce 1 nemá odkladný účinek na vykonatelnost rozhodčího nálezu. Na žádost povinného může však soud vykonatelnost rozhodčího nálezu odložit, jestliže by neprodleným výkonem rozhodčího nálezu hrozila závažná újma nebo jestliže je z návrhu na zrušení rozhodčího nálezu možné usuzovat, že je důvodný (odst. 2).

K povaze rozhodnutí o náhradě nákladů rozhodčího řízení

25. Rozhodčí řízení se podle § 23 ZRŘ končí a) právní mocí rozhodčího nálezu, nebo b) doručením usnesení v těch případech, kdy se nevzdává rozhodčí nález.

26. Rozhodčí nález je vydáván nejen v situacích, kdy a) je rozhodováno ve věci samé, nebo b) je schvalován smír mezi stranami, ale rovněž tehdy, kdy c) je některé ze stran ukládána jakákoliv povinnost, tj. včetně povinnosti k náhradě nákladů řízení.

27. Na typová rozhodnutí ad a) až c) lze nahlížet jako na samostatná a vzájemně oddělitelná rozhodnutí, bez ohledu na skutečnost, zda je obsahem rozhodčího nálezu výrok jediný či je takových výroků více.

28. Rozhodčí nález se vydává vždy, je-li v řízení rozhodováno ve věci samé nebo kterékoliv straně ukládána jakákoliv povinnost, tj. případně i povinnost k náhradě nákladů řízení. Kupříkladu splní-li povinný (žalovaný), který je v prodlení, svůj závazek až po zahájení řízení a žalobce vezme žalobu zpět, ovšem trvá na náhradě nákladů řízení, které mu doposud vznikly, a uloží-li rozhodci odpovídající povinnost k úhradě nákladů řízení žalovanému, musí vždy rozhodnout ve formě rozhodčího nálezu, a nikoliv usnesením (Bělohávek, A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, § 23, m. č. 23.1., s. 801). Právní řád výroku rozhodčího nálezu o nákladech rozhodčího řízení přiznává účinky soudního rozhodnutí a může proto být i tento výrok vykonatelný státní mocí.

29. K této argumentaci o povaze rozhodnutí o náhradě nákladů rozhodčího řízení ve formě nálezu se přihlásila i judikatura v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. [23 Cdo 2950/2010](#), kde dovolací soud mj. uvedl, že je-li stranám nebo některé ze stran ukládána nějaká povinnost, tj. včetně případné povinnosti ke krytí nákladů řízení, je možno rozhodnout výlučně ve formě rozhodčího nálezu, byť by jinak byly dány důvody pro ukončení řízení vydáním usnesení ve smyslu ustanovení § 23 písm. b) ZRŘ.

30. Z dosavadních závěrů judikatury tak vyplývá, že rozhodnutí o náhradě nákladů rozhodčího řízení se činí ve formě rozhodčího nálezu.

31. Již z návěti § 31 ZRŘ vyplývá, že předmětem přezkumu mohou být rozhodnutí rozhodčího soudu

ve formě rozhodčího nálezů. Podle § 31 ZRŘ tak soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, je-li naplněn některý z předpokladů v zákoně vyjádřený pod písm. a) až g) ZRŘ. Z pohledu přezkumu těchto předpokladů je tak třeba individuálně posuzovat i rozhodčí nález v části náhrady nákladů rozhodčího řízení.

32. V této souvislosti je třeba uvést, že náleзовá judikatura Ústavního soudu umožnila v některých případech soudní přezkum nejen rozhodčích nálezů, ale i usnesení. A to dokonce usnesení rozhodce o povinnosti zaplatit poplatek za rozhodčí řízení.

33. Ústavní soud se tak konkrétně v nálezů ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. [I. ÚS 1794/10](#) (uverejněném pod č. 118/2013 USn. Sbírká nálezů a usnesení ÚS, 70/2013), jednak kriticky vyjádřil k názorům, dle kterých lze soudnímu přezkumu podrobit toliko rozhodčí nálezů, nikoliv však usnesení, s tím, že jakýmkoli výsledkem rozhodčího řízení nesmí být vyloučení či snížení úrovně ochrany, které by se stranám dostalo v civilním řízení soudním, jednak s odkazem na nález ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. [I. ÚS 3227/07](#), uvedl, že „jedním z principů právního státu je princip autonomie vůle, jenž se vztahuje i na sjednání rozhodčí smlouvy; právní řád proto respektuje, že strany nechtějí svůj spor řešit v řízení před soudem, ale že dávají přednost rozhodčímu řízení. Vzhledem k tomu, že projednání věci před rozhodci nemá být popřením právní ochrany, ale toliko jejím přenesením ze soudů na rozhodce, se stát nemůže zcela zbavit ingerence v této oblasti, ale musí si prostřednictvím soudů podržet určitou kontrolní funkci. Rozsah této kontroly přitom musí být pečlivě vyvážen tak, aby na jedné straně nebylo popřeno pravidlo, že i v řízení před rozhodci má být poskytována právní ochrana, a na straně druhé, aby tím nebyly setřeny výhody rozhodčího řízení, a tak i jeho praktická využitelnost“.

34. V nálezů sp. zn. [I. ÚS 1794/10](#) se potom Ústavní soud vyjádřil k možnostem soudního přezkumu usnesení rozhodce o povinnosti zaplatit poplatek za rozhodčí řízení. Obdobně Ústavní soud připustil možnost přezkumu usnesení rozhodce v otázce vrácení poplatku za rozhodčí řízení v nálezů ze dne 3. 7. 2014, sp. zn. [III. ÚS 2407/13](#).

35. Z výše uvedeného lze tak shrnout dílčí závěry, podle nichž k rozhodnutí o náhradě nákladů rozhodčího řízení dochází rozhodčím nálezem. Soudnímu přezkumu v řízení o zrušení podléhají primárně rozhodčí nálezů. Náleзовá judikatura Ústavního soudu umožnila v některých případech soudní přezkum nejen rozhodčích nálezů, ale i usnesení. A to dokonce usnesení rozhodce o povinnosti zaplatit poplatek za rozhodčí řízení. Tím spíše nelze z možného soudního přezkumu bez dalšího vyloučit nález rozhodce o náhradě nákladů rozhodčího řízení.

Účel řízení o zrušení rozhodčího nálezů

36. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi opakovaně vyslovil, že institut zrušení rozhodčího nálezů podle § 31 ZRŘ nepředstavuje řádný ani mimořádný opravný prostředek proti rozhodčímu nálezů, formou opravného prostředku jak po stránce procesní, tak i věcné správnosti rozhodčího nálezů může být jedině přezkum jinými rozhodci podle § 27 ZRŘ. Účelem institutu zrušení rozhodčího nálezů soudem je umožnit ještě v jiném řízení než v řízení o výkonu rozhodnutí soudní přezkum toho, zda byly splněny základní podmínky pro projednání a rozhodnutí věci rozhodci, tedy základní podmínky pro to, aby bylo suspendováno ústavní právo domáhat se svých práv u nestranného a nezávislého soudu ve smyslu ustanovení článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“), na které navazuje též ústavní právo podle článku 38 odst. 2 poslední věty LZPS. Kontrolní činnost obecných soudů připouští zákon zejména tím, že umožňuje uplatnit existenci vad, jimiž by trpělo řízení před rozhodci *ad hoc* i řízení před stálým rozhodčím soudem, popř. rozhodčí nález, pokud se takové vady přičí základním zásadám, na nichž jinak spočívá samo rozhodčí řízení a rozhodování (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2009, sp. zn. [33 Cdo 2675/2007](#), uverejněný pod číslem 46/2010 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2022, sp. zn. [23 Cdo 3192/2021](#)).

37. Podstatou rozhodčího řízení a navazujícího výkonu rozhodčích nálezů je přenesení projednávání a rozhodování určitých sporů ze soudů, do jejichž pravomoci tyto věci jinak patří, na rozhodce. Výsledkem činnosti rozhodců je rozhodčí nález, který má zásadně tytéž účinky jako pravomocný soudní rozsudek, zejména je státní mocí vykonatelný.

38. Je nutné zdůraznit, že jde o pravomoc soudu kontrolní (nikoli přezkumnou), kdy obecné soudy mohou kontrolovat pouze to, zda byly dodrženy základní zákonné předpoklady pro vedení rozhodčího řízení. Soudy zásadně nepřezkouvávají rozhodčí nálezy věcně. Účelem řízení o zrušení rozhodčího nálezu je zajištění ústavně garantovaných procesních práv v případě, že výkon této pravomoci, která byla svěřena osobám odlišným od státu, selže. (Srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. [I. ÚS 3227/07](#), či rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. [33 Cdo 153/2013](#), a ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. [23 Cdo 4542/2016](#)).

39. Soudní moc tak nemůže rezignovat na svoji kontrolní funkci ani ve vztahu k rozhodnutí rozhodce o náhradě nákladů rozhodčího řízení, a to v rozsahu, v jakém je připuštěna limity stanovenými § 31 ZRŘ.

40. Naplnění účelu přezkumu rozhodčího nálezu odpovídá proto takový výklad, dle kterého je věcný rozsah řízení o zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 ZRŘ posuzován ve vztahu k rozhodcem uložené povinnosti, jež je obsahem výroku, nikoliv formálně na základě toho, zda jde o výrok o povinnosti ve věci samé či o výrok o náhradě nákladů rozhodčího řízení.

Posouzení v poměrech projednávané věci

41. V projednávané věci se žalobkyně domáhá zrušení části rozhodčího nálezu v rozsahu rozhodnutí o nepřiznání náhrady nákladů rozhodčího řízení podle § 31 písm. e) ZRŘ, tedy že stranám nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat.

42. Nejvyšší soud v této souvislosti připomíná, že podle ustálené judikatury důvod ke zrušení rozhodčího nálezu soudem upravený v § 31 písm. e) ZRŘ míří především na ochranu dodržování základních procesních práv a povinností účastníků rozhodčího řízení s ohledem na zásadu rovnosti účastníků řízení vyjádřenou v § 18 téhož zákona; účastníkům musí být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv. Při posuzování otázky, zda byla straně poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat, musí soud zkoumat, zda v konkrétním rozhodčím řízení s přihlédnutím ke všem okolnostem případu byla straně poskytnuta dostatečná možnost k uplatnění jejich procesních práv a rovněž zda se procesním postupem rozhodčího soudu jedna ze stran nedostala do nerovného postavení vůči druhé straně. Otázku, zda byla s ohledem na rovné postavení stran rozhodčího řízení poskytnuta stranám možnost věc před rozhodci projednat, respektive, zda byla řádně poskytnuta dostatečná možnost k uplatnění procesních práv účastníků rozhodčího řízení, je pak třeba zkoumat nejen z toho hlediska, zda byly procesní postupy dodrženy po formální stránce, nýbrž též z hlediska materiálního, totiž zda skutečně měly obě strany rovnou a dostatečnou možnost uplatnění svých procesních práv (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2008, sp. zn. [32 Cdo 1201/2007](#), ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. [23 Cdo 2570/2007](#), ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. [23 Cdo 4386/2011](#)).

43. Odvolací soud se s ohledem na obecné odmítnutí možnosti přezkumu rozhodnutí rozhodce v nákladovém výroku dosud, oproti soudu prvního stupně, nezabýval tím, zdali konkrétní zjištění namítaný důvod představují. Vzhledem k rozsahu přezkumu rozhodnutí odvolacího soudu při vázanosti dovolacími důvody tak nyní nemůže učinit ani dovolací soud.

44. Lze tak uzavřít, že naplnění předpokladů § 31 písm. e) zákona o rozhodčím řízení lze posuzovat i tehdy, byl-li rozhodčí nález napaden pouze ve výroku o náhradě nákladů řízení. Předpoklady jeho

naplnění je však třeba zkoumat v každém individuálním případě. Odvolací soud se jejich posouzením dosud nezabýval. Jeho právní posouzení je tak neúplné, tudíž nesprávné.

45. Nejvyšší soud s ohledem na výše uvedené shledal, že rozhodnutí odvolacího soudu není správné a dovolání je důvodné. Z toho důvodu napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) zrušil.